

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSCHE ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

No. 328

Deel XIV

1 October 1952

*Adres der Redactie :*B. J. LEMPKE, Oude IJselstraat 12^{III}, Amsterdam-Zuid 2 — Nederland

INHOUD: Br. Theowald: De Nederlandse Tipulidae I (p. 145). — B. J. Lempke: Trekvlinders in 1951 (p. 150). — Eduard Wagner: *Teratocoris lineatus* nov. spec., eine neue Miridenart (Hem. Het.) (p. 158). — Literatuur: (p. 160: B. J. Lempke). — Korte mededelingen: (p. 149, 157: G. L. van Eyndhoven; p. 157: Bibliotheek, Correcties; p. 160: B. J. Lempke).

De Nederlandse Tipulidae I

door

Br. THEOWALD

Systematisch Overzicht

Voor het samenstellen van dit overzicht is gebruik gemaakt van het materiaal van het Zoölogisch Museum te Amsterdam (v. d. BRANDT, v. d. WULP, DE MEIJERE), van de verzameling van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden (RITSEMA, SNELLEN VAN VOLLENHOVEN) en van de verzameling van de schrijver.

Het grootste deel van dit materiaal is afkomstig uit de provincies Zuid- en Noord-Holland ten Zuiden van het IJ, de provincie Utrecht, omgeving Venlo en Zuid-Limburg. Wanneer een soort als gewoon wordt aangegeven, betekent dit, dat zij in de genoemde delen van ons land gewoon is.

Dolichopeza Curtis.*albipes* Ström. Slechts enkele vindplaatsen bekend.**Dictenidia** Brullé.*bimaculata* L. Vrij gewoon.**Tanyptera** Latreille (= *Xiphura* Brullé).

atrata L. Komt voor over het hele land, maar nergens talrijk; ♂ ♂ zeer variabel. De var. *ruficornis* Mg. moet worden geschrapt. Het is een uiterste vorm in de variatiereeks van *T. atrata* L.

nigricornis Mg., f. n. sp. Een exemplaar in de coll.-DE MEIJERE (Putten-Geld., 15-5-1920, leg. J. TH. OUDEMANS).

Flabellifera Meigen.*pectinicornis* L. Over het hele land, maar weinig talrijk.

guttata Wied. Twee exemplaren uit Nederland bekend (Rotterdam, V-'66, leg. PIAGET; Breda, 22-5, coll.-HEYLAERTS).

flaveolata Fabr. Over het hele land, maar weinig talrijk.*elegans* Mg. Slechts enkele vindplaatsen.*festiva* Mg. Slechts enkele vindplaatsen.*ornata* Wied. Zeldzaam.**Pales** Meigen (= *Nephrotoma* Mg. = *Pachyrhina* Macq.).

flavescens L. (= *lineata* Scop.) Over het hele land, maar niet zo talrijk als de beide volgende soorten.

DIV. INS.
U.S. NATL. MUS.

OCT 16 1952

submaculosa Edw., f. n. sp. Over het hele land, maar vooral in de duinen en op de Waddeneilanden.

maculata Mg. Over het hele land. Geen exemplaren van de duinen en van de Waddeneilanden bekend.

cornicina L. Over het hele land, maar weinig talrijk.

aculeata Lw., f. n. sp. Vijf exemplaren uit Limburg ontvangen, leg. Br. ARNOUD (1951).

guestfalica Westh. Niet erg talrijk. Misschien maar weinig gevangen omdat zij 's morgens tamelijk vroeg vliegt.

dorsalis Fabr. Niet erg talrijk.

lunulicornis Schumm. Niet erg talrijk.

scurra Mg. Algemeen.

flavipalpis Mg., f. n. sp. Zeldzaam.

scalaris Mg. (= *imperialis* Mg.) Zeldzaam. Zou een meer zuidelijke soort zijn dan *flavipalpis* Mg.

V. D. WULP neemt *flavipalpis* Mg. en *imperialis* Mg. als aparte soorten (Dipt. Neerl., 1877). In de Nieuwe Naamlijst van Nederlandsche Diptera (1898) worden beide soorten ook apart opgegeven. In de Naamlijst van Nederlandsche Diptera (1939) beschouwt DE MEIJERE echter om onbekende redenen beide namen als synoniem. Het zijn echter twee goed te onderscheiden soorten en de naam *flavipalpis* Mg. moet dus opnieuw opgenomen worden.

crocata L. Over het hele land, maar weinig talrijk.

pratensis L. Tamelijk algemeen. Nog geen exemplaren uit Limburg bekend.

analisis Schumm. Niet zeer talrijk.

quadrifaria Mg. Over het hele land, maar zeldzaam.

Prionocera Loew.

turcica F. Tamelijk algemeen.

subsericornis Zett., f. n. sp. Drie exemplaren in coll. DE MEIJERE (Korstenhoef, Bussum).

Tipula Linnaeus.

Oleracea-groep.

Sinds DE JONG (1925) bewees, dat we in de *oleracea*-groep drie soorten moeten onderscheiden, zijn er verschillende publicaties verschenen over de juiste naamgeving van deze soorten. DE JONG onderscheidde: *T. oleracea* L., *T. paludosa* Mg., *T. czizeki* de Jong. Het is niet uit te maken welke van die drie soorten LINNAEUS gebruikt heeft voor zijn beschrijving, terwijl deze („*alis hyalinis; costa marginalis fusca*") te beknopt is, om uit te maken welke soort hij bedoelt. *T. oleracea* L. (de Jong) is in Zweden zeldzaam; *T. paludosa* Mg. is er heel gewoon; dan bevindt zich in Londen in de verzameling van LINNAEUS onder de naam *oleracea* een exemplaar van *czizeki* de Jong. Het is echter niet zeker of dit exemplaar uit de oorspronkelijke collectie van LINNAEUS afkomstig is. TJEDER (1941) neemt aan dat *T. paludosa* Mg. (de Jong) = *T. oleracea* L. en hij herbenoemt *T. oleracea* L. (de Jong) in *T. submendoza*. MANNHEIMS (1950) heeft nog geen definitief oordeel, maar geeft wel aan, dat MEIGEN in 1818 *paludosa* al beschreven heeft als *fimbriata*. Verder (MANNHEIMS i.l.) is *czizeki* de Jong reeds in 1840 door STAEGER beschreven onder de naam *fusca*.

Wanneer we deze gegevens en de prioriteitsregels in het oog houden, zijn er vier redelijke mogelijkheden :

<i>T. oleracea</i> L. (de Jong)	<i>oleracea</i> L.	<i>submendosa</i> Tjeder	?
<i>T. paludosa</i> Mg. (de Jong)	<i>fimbriata</i> Mg.	<i>oleracea</i> L. (Tjeder)	<i>fimbriata</i> Mg.
<i>T. czizeki</i> de Jong	<i>fusca</i> Staeg.	<i>fusca</i> Staeg.	<i>oleracea</i> L.

LACKSCHEWITZ raadde in 1930 aan de namen van DE JONG algemeen aan te nemen. Ik geloof, dat we voorlopig het beste doen deze raad op te volgen, totdat er wat meer licht in deze kwestie gekomen is. We krijgen dan voor Nederland het volgende :

oleracea L. Gewoon.

paludosa Mg. Gewoon.

czizeki de Jong. Zeldzaam.

luna Westh., f. n. sp. Tamelijk algemeen. Stond in de coll.-DE MEIJERE onder de naam *lunata* L. In Dipt. Neerl. staat zij als *ochracea* Mg., waarbij een aantekening van v. d. WULP, dat *ochracea* Mg. waarschijnlijk een synoniem is van *lunata* L. en deze soort dus een nieuwe naam moet hebben. WESTHOFF voerde daarop in 1882 de naam *luna* in.

In de Naamlijst van Nederlandsche Diptera (1939) heeft DE MEIJERE de naam *ochracea* wel als synoniem geplaatst van *lunata* L., maar hij heeft de nieuwe naam *luna* Westh. waarschijnlijk door een vergissing niet opgenomen.

pruinosa Wied. Tamelijk algemeen.

quadrivittata Staeg. Zeer zeldzaam. Drie exemplaren in de coll.-DE MEIJERE. In geheel Europa zeldzaam.

caesia Schumm. Zeer zeldzaam. Een exemplaar (Bunde, 18-6-1882, coll.-MAURISSEN.)

marginata Mg. Zeldzaam.

vittata Mg. Tamelijk veel vindplaatsen, weinig talrijk.

maxima Poda. Zeldzaam.

fulvipennis de G. Tamelijk algemeen. Zelf heb ik deze soort maar op enkele plaatsen aangetroffen, maar dan altijd in aantal.

Lateralis-groep.

T. lateralis Mg. stond bekend als variabel. SCHUMMEL beschreef in 1833 *fenestrata* als aparte soort ; EGGER splitste in 1863 *montium* af ; WESTHOFF lichtte er in 1882 *solstitialis* uit ; TONNOIR beschreef in 1921 in deze groep drie nieuwe soorten, n.l. *pseudolateralis*, *pierrei* en *couckeï* ; LACKSCHEWITZ beschreef in 1923 ook enkele nieuwe soorten in deze groep, n.l. *gracilenta*, *coerulescens* en *ferruginea*, maar gaf verkeerde interpretaties van *lateralis* Mg. en *montium* Egg.

Wanneer we de soortbeschrijvingen vergelijken, komen we tot de volgende goede soorten :

lateralis Mg. (= *montium* Lack. nec Egg.)

fenestrata Schumm.

montium Egg. (= *lateralis* Lack. nec. Mg. = *pseudolateralis* Tonn.)

solstitialis Westh. (= *pierrei* Tonn. = *ferruginea* Lack.)

couckeï Tonn. (= *gracilenta* Lack.)

coerulescens Lack.

Van deze soorten zijn de volgende vijf uit Nederland bekend :

coerulescens Lack., f. n. sp. Een exemplaar (Goirle-N.Br., 20-4-'50, leg. fr. Ang. HAANS).

couckeï Tonn., f. n. sp. Zeldzaam. Drie exemplaren in coll.-DE MEIJERE.
lateralis Mg. Tamelijk zeldzaam.
montium Egg., f. n. sp. Zeldzaam. Drie exemplaren uit Zuid-Limburg bekend.

solstitialis Westh., f. n. sp. Tamelijk algemeen.

variicornis Schumm. Tamelijk zeldzaam.

rubripes Schumm., f. n. sp. Zeldzaam. Een exemplaar (Heerlen, 3-9-1951, leg. Br. ARNOUD).

nubeculosa Mg., f. n. sp. Zeldzaam. Een exemplaar (Strucht, Z.L., 29-5-1951, Br. THEOWALD).

scripta Mg. Tamelijk algemeen.

lunata L. Gewoon.

cava Ried. Gewoon.

pelio stigma Schumm. Tamelijk zeldzaam.

seline Mg. Zeldzaam.

fascipennis Mg. Tamelijk algemeen.

livida v. d. W. Tamelijk zeldzaam.

Hiervan werden de volgende typen aangewezen :

Lectotype ♂, v. d. W. Haag, 2-6 ;

Paralectotypen : ♂, v. d. W. Haag ;

♀ zonder gegevens, maar door v. d. WULP gedetermineerd als *T. livida*.

♀ idem.

Deze vier typen bevinden zich in het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden en zijn gteekend : THEOWALD, 1951.

vernalis Mg. Heel gewoon.

helvola Lw. Slechts enkele vindplaatsen bekend.

nigra L. Tamelijk zeldzaam.

pagana Mg. In Amsterdam waren drie door v. d. WULP gedetermineerde exemplaren aanwezig. Twee zijn thans indeterminabel, terwijl het derde exemplaar *melanoceros* Schumm. is. v. d. WULP geeft aan (Dipt. Neerl., p. 366), dat beide soorten veel op elkaar lijken en hij vermoedt, dat het synoniemen zijn. De genitaliën vormen echter een goed onderscheidingsmerk. In Leiden waren ook drie exemplaren aanwezig, waarvan één indeterminabel, één weer *melanoceros* Schumm., terwijl het derde exemplaar *pagana* Mg. was. Dit exemplaar is afkomstig van Winterswijk, October 1923.

marmorata Mg. Tamelijk gewoon.

subvafra Lack., f. n. sp. Een exemplaar : Hoge Veluwe, 4-11-1951, leg. Dr G. KRUSEMAN. Drie exemplaren : Amersfoort, den Treek, 17-11-1951, leg. H. WIERING en mej. J. DIJKSTRA.

rufina Mg. Tamelijk gewoon.

alpium Bergroth, f. n. sp. Eén vindplaats bekend : Barneveld. Dr E. A. M. SPEYER verzamelde daar in April 1943 negentien exemplaren. Ze bevinden zich in het museum te Leiden.

obsoleta Mg. Zeldzaam.

unca Wied. Tamelijk gewoon.

varipennis Mg. Weinig exemplaren van bekend. Enkele exemplaren onder deze naam in coll.-DE MEIJERE behoren tot :

pseudovariipennis Cziz., f. n. sp. Deze soort is zeldzaam.

hortulana Mg. Tamelijk zeldzaam.

hortensis Mg. Zeldzaam.

irrorata Macq. Zeldzaam. De paarsblauwe glans over de onderkant van de vleugels moet veroorzaakt worden door een structuur. Bij de exemplaren uit de verzameling van v. d. WULP van voor 1880, die door het licht totaal ontkleurd waren, was deze glans nog even duidelijk als bij een exemplaar uit 1951, dat ik in handen kreeg.

flavolineata Mg. Tamelijk zeldzaam.

juncea Mg. Tamelijk zeldzaam.

staegeri Nielsen. Tamelijk zeldzaam.

luteipennis Mg. Gewoon.

pabulina Mg. Tamelijk zeldzaam.

melanoceros Schumm. Tamelijk zeldzaam.

truncorum Mg. Tamelijk zeldzaam.

Literatuur

Alleen de voornaamste boeken en tijdschriftartikelen zijn hier opgenomen. Veel hulp heb ik ondervonden van Dr B. MANNHEIMS, die mij ook inzage toestond van zijn aantekeningen voor de volgende afleveringen over de Tipulidae in LINDNER's werk, waarvoor ik hem hier nogmaals hartelijk dank.

COE, R. L., 1950, in: Handbooks for the Identification of British Insects. 9, Part 2.

JONG, W. H. DE, 1925, Een studie over emelten en hare bestrijding.

LACKSCHEWITZ, P., 1930, Konowia 9, Heft 4.

—————, 1936, Trav. Inst. zool. Acad. Sc. USRR. 4, Livr. 2.

MANNHEIMS, B., 1950, Syllegomena biologica. Festschrift Kleinschmidt.

—————, 1951, Tipulidae, in: LINDNER, Die Fliegen der Palaearktischen Region, Lief. 167.

MEIJERE, J. C. H. DE, Supplementen op de Nieuwe Naamlijst van Nederlandsche Diptera, 1907, 1916, 1919, 1928, 1935, 1939.

—————, 1939, Naamlijst van Nederlandsche Diptera.

NIELSEN, P., 1925, Danmarks Fauna 28, Stankelben.

PIERRE, C., 1924, Faune de France 8, Tipulidae.

TJEDER, BO, 1941, Opuscula Entomologica 6.

WULP, F. M. v. d., 1877, Diptera Neerlandica.

————— en J. C. H. DE MEIJERE, 1898, Nieuwe Naamlijst van Nederlandsche Diptera.

Amsterdam-Z., Zoölogisch laboratorium, Plantage Doklaan 44, December 1951.

Studentlidmaatschap. Bij besluit van de 107e Zomervergadering te Winterswijk wordt ingaande 1953 ingesteld een studentlidmaatschap voor hen, die staan ingeschreven bij de universiteiten en hogescholen, en die hun doctoraal of daarmee gelijkstaand examen nog niet met goed gevolg hebben gedaan.

De contributie bedraagt per jaar f 2.50 zonder Entomologische Berichten of f 4.— met Entomologische Berichten.

In bijzondere gevallen kan het studentlidmaatschap nog met één jaar na het examen worden verlengd, zulks ter beoordeling van het Bestuur.

De studentleden hebben in het algemeen dezelfde rechten als gewone leden, o.a. ook het recht om de overige publicaties tegen ledenprijs te betrekken, doch zij hebben geen stemrecht en de boeken, welke zij eventueel uit de Bibliotheek lenen, kunnen zo nodig reeds na 14 dagen worden teruggevraagd.

Studentenleden kunnen zich aanmelden bij ondergetekende. Bij de aanmelding moet een verklaring worden gevoegd van het Bureau van Inschrijving der Universiteit of Hogeschool, of van een Hoogleraar, dat de betrokken student inderdaad is ingeschreven.

Haarlem, Floraplein 9.

G. L. VAN EYNDHOVEN, Secretaris.